

Innehållet i veckans Nyhetsbrev

- Jubileumsfonden Sitra tror på landsbygdens roll för finländarnas välbefinnande – programmet *Landmärken* igång
- 68 procent av finländarna tror på avfolkad landsbygd 2020, men bara 4 procent vill det – *Landmärken*-barometern
- Vad kan vi lita på? – YTR:s nätkolumn om gemenskap och valfrihet på glesbygden
- Val av Årets by för 26:e gången – deadline redan i maj
- Invånarna i Vörå-Maxmo beredda på fortsatt kommunfusion visar undersökning
- Läs även detta: **Folkbildningen kan bidra med mycket mer till den lokala och regionala utvecklingen* **Vihtijärvi valdes till Årets by i Nyland 2010* **Hembygdens framtid diskuterades på första Landsbygdsriksdagen 1990 – Vad skall behandlas under jubileet i Borgå 2010?* **Förslagslista över landsbygdens forsknings- och utvecklingsprojekt finns nu att beskåda*

Cit: ***”Kommunal service: Infrastrukturen, områden för företagsetableringar, byggplanering och mycket annat stöter på en magisk gräns som syns vara en mils radie från nykommunens centrum.”***

Vasabon Wolmar Strengell som redogör över historiska erfarenheter av kommunfusioner inom ett antal områden (Vasabladet 8.2).

”Således Byaråd i alla läger, resen Eder till nya massvisa aktiviteter för närdemokratins överlevnad.”

Erik Liljeström, pensionerad kommundirektör i Vörå och tidigare mycket engagerad inom byrådsverksamheten, anser att det är viktigt i strukturomvandlingens tidevarv med kommungränser som snart ingenting betyder, att gå tillbaka långt i tiden till byn som överlevt alla kriser och kommer att bestå som en lokal kraft i projektsystemens tidevarv (Vasabladet 8.2).

”Det allra bästa med landsbygdsriksdagen är att den anordnades. Tänk på det omfattande förarbetet, och på arbetet här! En mycket aktiv och disciplinerad riksdag. Under den här dagens timmar har vi väl hunnit med 100-talet talturer.”

Riksdagsledamoten Håkan Nordman i sitt avslutningsanförande under den allra första Landsbygdsriksdagen 17-18.2.1990 i Vörå, Österbotten. Nordman fungerade då som Svenska Österbottens Landskapsförbunds ordförande.

FINLÄNDARNAS VÄLBEFINNANDE – PROGRAMMET *LANDMÄRKEN* IGÅNG

Landsbygden kan utgöra en del av konceptet för varje finländares välbefinnande och erbjuda både nya tjänster för välbefinnande och innovativa affärsmöjligheter, som baserar sig på eko-effektiva decentraliserade lösningar och på naturtillgångar. Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra tror på landsbygdens viktiga roll för finländarnas välbefinnande och på den hållbara utvecklingen. Därför lanserar man programmet *Landmärken*, som startade i början av detta år. Inom programmet arbetar man för att främja systemiska, d.v.s. omfattande och genomgripande reformer inom det finländska samhället. Landsbygden uppfattas som en ny källa för välmåga och hållbar utveckling för finländarna, vilket passar väl ihop med de främsta målsättningarna för Sitras verksamhet. *”Landsbygden ska ses utifrån dess potential. Vi tror på att landsbygdens betydelse kommer att bli viktigare och bli mångsidigare. Även landsbygdens unika materiella och immateriella naturresurser upplevs som en rikedom för Finland och de håller på att öka i värde globalt”*, beskriver programdirektör Eeva Hellström utgångspunkterna för programmet. Inom *Landmärken* fokuserar man på innovativa och djärva experiment och projekt kring välbefinnande som härrör från landsbygden, eko-effektiva decentraliserade lösningar och naturtillgångar som källa för ny affärsverksamhet. Man vill engagera nya aktörer i programmets teman och är mottaglig för nya idéer som sedan vidareutvecklas i samarbete. *”För att landsbygden ska uppfattas mer som givare av välbefinnande än behövare, måste samhället – förutom att det ska bli mer landsbygdsorienterat – också se över sina strukturer och processer”*, poängterar Hellström. Man utreder när decentralisering skulle kunna vara det ekologiskt och ekonomiskt sett förnuftigaste alternativet. Finland är ett ju ett vidsträckt land och hon tror att det här finns rum också för innovativa decentraliserade affärsmodeller med internationell efterfrågan. Nya hållbara lösningar behövs bl.a. för boende, energiproduktion och logistik. Programmet kommer att utreda möjligheterna för ny affärsverksamhet som utgår ifrån innovativ användning av naturresurserna och deras immateriella värde, samt den lokala bioekonomin. *Uppgifterna är från ett av Sitras meddelanden från 3.2 och finns med länkar till programmet under webbadress http://www.sitra.fi/sv/Aktuellt/2010-02-03_Landmarken.htm.* *Sitra är en oberoende offentlig, rättslig fond, vars uppgift är att bygga morgondagens framgångsrika Finland, där man identifierar kommande förändringsbehov och möjliggör förändringar i samarbete med olika aktörer. De för landet centrala utmaningarna tar Sitra tag i med hjälp av olika program och strategiska processer.*

68 PROCENT AV FINLÄNDARNA TROR PÅ AVFOLKAD LANDSBYGD 2020, MEN BARA 4 PROCENT VILL DET – *LANDMÄRKEN*-BAROMETERN

Barometerundersökningen, som utfördes av Jubileumsfonden Sitras program *Landmärken*, stärker den uppfattning som uppstod under programmets beredningsskede: landsbygden är en speciell resurs i finländarnas sinnen. Man uppskattar den rekreation landsbygden ger, och affärslivet ser nya affärsmöjligheter där. Man vill således ha en blomstrande landsbygd, men det finns dubier om dess framtid. Det som skulle behövas, är en ny, vital och aktiv landsbygd. Finländarna skall inte längre delas in i landsorts- och stadsbor beroende på var de bor, för hela 36 procent känner att de tillhör bägge. Att alternera mellan boende i staden och på landsbygden blir allt vanligare, som enligt undersökningen upplevs som ett behagligt sätt att bo. Av finländarna förväntar sig 93 procent att landsbygden kommer att ha betydelse för dem, och hela 64 procent av stadsborna avser att vistas på landsbygden för rekreation och stimulans. *”Att svara på finländarnas efterfrågan är landsbygdens väg till framgång”*, säger programdirektören Eeva Hellström. I den omfattande utredningen kartlades vilka faktorer finländarna anser vara viktigast för att de skall vara tillfreds med livet, samt hur väl de hade uppnått dessa. Vid sidan av ekonomiskt uppehälle, är möjligheter att påverka det

som är viktigt för en själv – en stressfri livsrytm, meningsfullt arbete, självförverkligande och kontroll över vardagen – faktorer som upplevs som viktiga. Samtidigt är man missnöjd med hur dessa förverkligas. Det finns alltså en efterfrågan på att få kontroll över livet. Resultaten av undersökningen visar en bjärt kontrast mellan antagandena och förhoppningarna gällande landsbygdens framtidsutsikter, för 68 procent av finländarna antar att den finländska landsbygden i hög grad har avfolkats år 2020. Men ändå är det bara 4 procent som vill att detta skall ske. Däremot skulle man gärna se en livlig näringsverksamhet och vitalitet på landsbygden. Över 50 procent av finländarna skulle gärna se att det på landsbygden år 2020, skulle finnas många som distansarbetar, en utbredd och uppskattad produktion av ekologiska livsmedel, en blomstrande turism av olika slag och överlag mycket företagsverksamhet. Detta hoppas man på. Men det är en mindre andel som tror på att visionerna går i uppfyllelse. Svaren avspeglar en skepsis för landsbygdens utveckling. Av de kommunala beslutsfattarna tror 58 procent att livet på landsbygden förbrukar mindre energi och naturresurser än livet i staden, medan endast 19 procent tror på det motsatta. Av företagsledarna antog 63 procent, att ökade krav på eko-effektivitet förbättrar affärsmöjligheterna på landsbygden. I fortsättningen följer man upp hur tankegångarna och upplevelserna kring landsbygden förändras och vilken effekt programmet får. Enkäten, som genomfördes i september 2009, besvarades av 1 504 finländare, men i utredningen deltog även sammanlagt 651 kommunala beslutsfattare, företagsledare och landsbygdsexperter, vilka svarade på frågor gällande sina respektive sektorer. *Uppgifterna är från Sitras andra meddelande från 3.2 och finns under webbadressen http://www.sitra.fi/sv/Aktuellt/2010-02-03_Landmarken-barometer.htm. Själva Landmärken-barometerundersökningen finns att beskådas (på finska) med länkar från webbadressen <http://www.sitra.fi/sv/Program/landmarken/material/material.htm>.*

VAD KAN VI LITA PÅ? – YTR:s NÄTKOLUMN OM GEMENSKAP OCH VALFRIHET PÅ GLESBYGDEN

I dagens samhälle lever familjer och generationer åtskiljda. Sina grannar känner man inte. Tidigare fostrades barnen av hela byn, medan man i dag inte ens går till grannen utan att anmäla om det i förväg. För hjälpbehövande på glesbygden har vardagslivet blivit svårt. Kommunernas krisartade ekonomi har gjort att servicen på glesbygden har flyttats, först in till centralorterna och nu t.o.m. ännu längre bort. Utanför tätorterna tvingas byborna i allt högre grad att ta saken i egna händer, där s.k. myndighetsåligganden sköts med frivilliga krafter, eftersom man föredrar att göra saker själva. Anhöriga och släktingar tar sålunda hand om sådant som de egentligen enligt lag inte är förpliktigade att göra. *”Men ... kan vi egentligen, när det kommer till kritan, lita på denna gemenskapens kraft? Då det gått så långt att man behöver en orsak för att titta in hos grannen, blir moraliskt tvivelaktigt att sitta vid fönstret och följa med livet utanför, och då inte ens postutbäraren längre märker att det inte finns några fotspår på gården, ja då är grannhjälpen ett minne blott och otryggheten i byarna ett faktum.”* Detta är en sorglig utveckling, eftersom vi i framtiden behöver fler och inte färre, som kan ta ansvar. Den frivilliga verksamheten är ett utmärkt komplement inom tjänsteproduktionen, men den är också mycket sårbar genom behovet av de hjälpande. När man talar om service för äldre, talar man ofta om valfrihet, regional rättvisa och om rätten till en god ålderdom. Men långt ifrån tätorterna, i glesbygden och utbyarna, är människorna i en situation, där myndigheterna ger med ena handen och tar med den andra. Valfrihet på glesbygden innebär att man kan välja om man vill tillbringa sina sista levnadsår i tätorten, antingen i ett servicehus eller på ett äldreboende. *”Valfrihet och regional jämlikhet gäller inte dem som bor utanför tätorten. Det förefaller som om lagar och förordningar stiftas enbart för dem som bor i kommun- och stadscentra.”* Men lagen garanterar faktiskt alla rätten till en god ålderdom. *Texten ”Vad kan vi längre lita på” för februari månads nätkolumn, har skrivits*

av Eija Leppäjärvi, projektchef vid Kompetenscentret inom socialsektorn i Norra Finland. På Landsbygdspolitikens samarbetsgrupps (YTR:s) hemsida finns hela texten under adressen http://www.landsbygdspolitik.fi/sv/aktuellt/natkolumner/eija_leppajarvi_vad_kan_vi_langrelita_pa.html.

VAL AV ÅRETS BY FÖR 26:e GÅNGEN – DEADLINE REDAN I MAJ

Byn Kuorevaara i Polvijärvi kommun, Norra Karelen utsågs till Årets by på riksnivå år 1985. Det var då som valet av Årets by på rikspanet startade. Sedan dess har ytterligare 24 utnämningar hållits med Pohjois-Ii i kommunen Ijo i Norra Österbotten som fjolårsvinnare. Man står nu alltså inför den 26:e utnämningen i denna ”tävling”, där 13 landskap av fastlandets 19 kan stoltsera med att man har åtminstone en vinnande by genom åren. Norra Karelen har vunnit mest, hela fem gånger, medan Egentliga Finland kammat hem segern tre gånger och Österbotten en gång genom Björköby. Suomen Kylätoiminta ry – Byaverksamhet i Finland rf (SYTY) vill genom valet av Årets by lyfta fram byarnas mångsidiga verksamhet och öka kännedomen om byaverksamhet. Målet är att finna aktiva byar, framgångsrik byaverksamhet och få goda exempel på byarnas verksamhet. Valet förrättas i två steg. De regionala byorganisationerna väljer var och en sin egen Årets by eller tillsammans med sitt landskapsförbund. Årets by 2010 i riket väljs sålunda bland de regionala/landskapsvisa Årets byar. I valet lägger man särskild vikt vid byarnas målmedvetenhet för verksamheten, långsiktigheten, nyskapande verksamhet, samt hur man förhåller sig till framtiden. Särskilt tar man i beaktande vad gäller öppen information, hur samarbetet fungerar, byns utveckling i brett perspektiv, produktifiering och nyorganisering av servicen, samt befrämjandet av landsbygdsboendet. Årets by 2010 och eventuella hedersomnämmanden, Vägvisare för byaverksamheten och Årets landsbygdsaktör 2010 offentliggörs 28-29.8 under LOKAALI – De lokala utvecklarnas nationella festseminarium i Pieksämäki. Blanketterna skall tillställas SYTY senast 24.5. *För mer information och blanketter (på finska) gå in på SYTY:s hemsida www.kylatoiminta.fi och klicka vidare. Här finns också länkar till info om Vägvisare för byaverksamheten och Årets landsbygdsaktör 2010. Sista datum att lämna in personförslagen, är även här 24.5. Svenskspråkig blankett för Årets by kan fås från Svensk Byaservice (kenneth.sundman@ssc.fi).*

INVÅNARNA I VÖRÅ-MAXMO BEREDDA PÅ FORTSATT KOMMUNFUSION VISAR UNDERSÖKNING

Kommunen Vörå-Maxmo (sammanslagning 2007) i Österbotten sticker ut i medborgarundersökningen i det som kallas ARTTU och är en utvärdering av strukturreformen. Medborgarna har fått komma till tals via en omfattande enkät som gjordes senhösten 2008, då bara tre av undersökningens fyrtio kommuner hade gått samman. Enligt forskningschef Marianne Pekola-Sjöblom finns det i Vörå-Maxmo ett starkt medborgarskap. I kommunen är man nöjdare med servicen än i kommunerna i medeltal, man har större förtroende för beslutsfattandet och man tror på möjligheterna att påverka kommunen direkt mera än i undersökningens genomsnittskommun. På frågan om man litar på att de politiska beslutsfattarna i kommunen kan utveckla den, instämde 53 procent, medan i genomsnitt bara 26 procent i de undersökta kommunerna tyckte lika. Som svar på en annan fråga, om de förtroendevalda helt uppriktigt arbetar för kommunens bästa, tror 58 procent det. Snittet i landet är 28 procent med mycket stora variationer. En av förklaringarna till det breda förtroendet ser Pekola-Sjöblom i kommunens storlek. Förtroendet brukar för det mesta vara bättre i mindre kommuner – med 4 500 invånare är Vörå-Maxmo fortfarande ganska liten. På frågan om den egna kommunen borde slås ihop med en eller flera andra, instämde 40 procent i Vörå-Maxmo medan 33 procent var emot. Det verkar alltså som om invånarna

skulle ha beredskap att bilda en större kommun, kanske med Oravais. Det har även visat sig att invånarna i de allra största (över 100 000) och allra minsta (under 2 000) kommunerna identifierar sig starkast med sin hemkommun – i Vörå-Maxmo 59 procent, att jämföras med medeltalet 52 procent. Undersökningen visar att en kommunfusion kan leda till nöjda invånare. Många av de kommuner som fick höga värden för medborgarskap, berörs av sammanslagningar: Kimito, Ekenäs, Seinäjoki, Ylistaro, Salo och tre av de sex kommuner som går samman kring Tavastehus. Det är tre saker som gör medborgarskapet: förtroende, påverkan och servicetillfredsställelse. *Uppgifterna är från en artikel, skriven av Maria Brommels, i Finlands kommuntidning (1/2010).*

Landsbygdsutvecklare Peter Backa skriver i en artikel i Vasabladet (2.2) att det finns få hållbara argument för en kommunsammanslagning, och menar bl.a. att de ekonomiska vinningarna på sikt är osäkra, medan den demokratiska förlusten och minskat lokalt inflytande och utvecklingsengagemang är säkra. Backa hänvisar även till en forskningsrapport som Chydeniusinstitutet gjort om utfallet av en del kommunfusioner som gjordes på 1970-talet. Av jämförbara kommuner som gjorde olika val, visar undersökningen så gott som entydigt, att befolkningen i de kommuner som förblev självständiga upplever sin situation positivare. Skattebördan blev inte större för de självständiga kommunerna, än för de sammanslagna.

LÄS ÄVEN DETTA

Folkbildningen kan bidra med mycket mer till den lokala och regionala utvecklingen

Enligt Björn Garefelt, omvärldsbevakare inom Folkbildningsrådet i Sverige, kan den svenska folkbildningen bidra långt mer än vad man gör i dag till den lokala och regionala utvecklingen. Det bildas t.ex. nya folkhögskolor och studieförbund, där det ofta är nya samhällsgrupper som tar initiativ. Kista folkhögskola, som drivs i muslimsk regi med statsbidrag från 2010, är ett sådant exempel, liksom det nystartade muslimska studieförbundet Ibn Rushd och Agnesbergs folkhögskola i Göteborg som vänder sig till romer. Rätt använda så kan dessa bidra till att utlandsfödda svenskar på ett enklare sätt kan bli en del i det svenska samhället. Tyvärr är annars folkbildningen och den ideella sektorn fortfarande allt för osynliga i det lokala och regionala utvecklingsarbetet, menar Björn Garefelt. Ett av de positiva undantagen är Västra Götalandsregionen, som tagit vara på den kompetens som finns inom folkbildningen och aktivt involverat studieförbund och folkhögskolor i arbetet med regionens folkhälsoprojekt, men även i frågor som livslångt lärande. Men om det skall hända mer, så behöver också folkrörelserna i stort och därmed folkbildningen själva tänka nytt, vilket bl.a. kommer att ske under våren 2010. Då skall man ha "Folkbildningens Framsyn", som blir en uppföljare till det jobb man gjorde för fem år sedan. Man behöver även tolka sin roll till omvärlden. *Uppgifterna är från en artikel i Gränsbrytning – Nyheter om regioner och regional utveckling i Norden (2/2010), skriven av dess chefredaktör Per Holmström.*

Vihtijärvi valdes till Årets by i Nyland 2010

Nylands landskapsstyrelse beslöt 1.2 att välja Vihtijärvi i kommunen Vichtis till Årets nyländska by, Vichtijärvi ligger inbäddad i ett vackert sjölandskap omkring femtio kilometer från Helsingfors. Det bor ungefär 500 personer i byn, som har en aktiv byaförening. Avståndet från Vihtijärvi till kommunens centrum i Vichtis kyrkby är 24 km. Vihtijärvi är särskilt ett gott exempel på en by med aktiva bybor, som ihärdigt jobbar för boendet i byn och entusiasmerar invånarna att komma med i en mångfaldig verksamhet. Vihtijärvi är på samma gång Nylands förbunds kandidat till Årets by på riksnivå. Traditionen att utse Årets by i Nyland har pågått i 22 år. Senaste år var det Backgränd i Raseborg som valdes. Landskapsstyrelsen beslöt ytterligare att föreslå Staffansby i Helsingfors i valet till Årets stadsdel i riket. *Läs*

mer (på finska) om byn Vihtijärvi och utnämningen på Nylands förbunds hemsida under adressen http://www.uudenmaanliitto.fi/index.phtml?4904_m=7118&s=38. En notis ingick även i Hufvudstadsbladet 4.1. Se även byns hemsida (på finska) under adressen <http://www.vihtijarvi.fi/>.

Hembygdens framtid diskuterades på första Landsbygdsriksdagen 1990 – Vad skall behandlas under jubileet i Borgå 2010?

Under den finlandssvenska Landsbygdsriksdagen kommer byar och kommuner att kunna utse delegater, men också de organisationer som arbetar med landsbygdsfrågor får representation. Sålunda garanteras en mångsidig representation. Alla intresserade från organisationer, projekt, företag och myndigheter, liksom privatpersoner är nog välkomna att delta i diskussionerna, men bara delegaterna får rösta. Landsbygdsriksdagen kan på detta sätt bättre spegla hela fältet. Programmet kommer att syfta till relevanta ställningstaganden, vilket betyder att de teman som tas upp, kommer att belysas av sakkunniga och kunna utmynna i beslut. Det kan handla om krav som den finlandssvenska landsbygden ställer på myndigheter eller på beslut som fattas för egen del om hur den kommande verksamheten skall inriktas. Alla landsbygdsaktivister har nu möjlighet att föreslå viktiga och relevanta frågor som bör tas upp under landsbygdsriksdagen. *Förslagen sänds senast 1.3 in till Svensk Byaservice, c/o Svenska studiecentralen, Rådhusgatan 21 C, 65100 Vasa, eller via nätet under adressen www.landsbygdsriksdagen.fi.*

Platsen för den elfte landsbygdsriksdagen är på Haikko Herrgård i Borgå (http://www.haikko.fi/sv_SE/), Östra Nyland. Tillställningen hålls 25-26.9 med temat Stora kommuner, små byar? – Närdemokrati under lupp! Som arrangör för landsbygdsriksdagarna fungerar Svensk Byaservice, denna gång med Östra Nylands Byar som lokal huvudsamarbetspart, samt landsbygdsnätverksenheten, SILMU rf och Borgå stad som medarrangörer.

Den första Landsbygdsriksdagen 17-18.2.1990 i Vörå, Österbotten föregicks av att ca 300 personer tog del i någon av de 35 landsbygdskommittéer/studiecirkclar som diskuterade sin hembygds framtid, samt att ungefär 700 personer deltog i något av de 50 möten som hölls om en levande landsbygd och kampanjen Landsbygd-Framtidsbygd som tema – totalt ca 1 000 personer. Landsbygdskommittéerna var kärnan i kampanjen och deras frågeställningar var: "Hur borde vår hembygd se ut för att inte drabbas av de negativa prognoser som vi jämt och ständigt får höra talas om? Och hur skall vi nå dit? Vad kan vi göra själva? Vilka krav kan vi ställa på lokala myndigheter? Vilka krav kan vi ställa på de centrala beslutsfattarna?" Den sistnämnda frågeställningen diskuterades framförallt under dagarna i Vörå. Landsbygdsriksdagen 1990 hade tre utskott: samhälls- och kultur-, näringslivs- samt utbildningsutskottet.

Förslagslista över landsbygdens forsknings- och utvecklingsprojekt finns nu att beskåda

Landsbygdspolitikens samarbetsgrupps (YTR:s) projektgrupp är färdig med förslagslistan för år 2010 över landsbygdens nationella forsknings- och utvecklingsprojekt, vilka finansieras av jord- och skogsbruksministeriet. De första besluten väntas i början av mars. Under adressen http://www.maaseutupolitiikka.fi/tiedotus/uutiset/vuoden_2010_hankkeet_julki.html finns uppgifterna och på http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/1129/Vuoden_2010_hankkeet.pdf listan över projekten.

VAD HAR HÄNT?

Skriv ner några rader om vad som är på gång i er region eller organisation och som kan vara av allmänt intresse för alla!

Nyhetsbrevet, som utkommer en gång i veckan med Svenska Temagruppen (SveT) inom Landsbygdspolitikens samarbetsgrupp (YTR) som samarbetspart, sänds till Byaservice samarbetsgrupp, nyckelpersoner d.v.s. de som representerar Byaservice i olika centrala organ, projektledare som jobbar inom Byaservice, de lokala aktionsgrupperna, de regionala byaorganisationerna och till olika personer/organisationer med anknytning till landsbygdsutveckling. Alla som har något att informera om, skickar in sina bidrag till e-mailadress: kenneth.sundman@ssc.fi. Skriv mycket kort och undvik bilagor. Hänvisa hellre till webbsidor för mer info.

Nyhetsbrevet kan även läsas på Svensk Byaservice hemsida, www.bya.net. Vill du komma med på vår sändlista, sänd då mail till adressen kenneth.sundman@ssc.fi. Ifall någon inte vill ha Nyhetsbrevet i fortsättningen, meddela till samma e-mailadress ovan.
